

сприяє регуляції особистих дій, підвищує емоційний стан людини, забезпечує взаєморозуміння з оточуючими. Тож необхідним складником дослідницької компетентності є наявність таких якостей фахівця, як оцінні здібності, здатність до критичного аналізу професійно-значущої інформації та особистої оцінки фахового досвіду, наявність умотивованої програми професійного самовдосконалення. В цілому, рефлексія виражається у здатності людини до самоспостереження, самооцінювання, володіння методикою самоаналізу [3].

Таким чином, одержані результати дають підстави стверджувати, що дослідницька компетентність майбутнього вчителя початкових класів є складним багатоаспектним утворенням, що в своїй структурі передбачає особистісні і якісні характеристики, набутий досвід, комплекс фахових компетенцій, професійну спрямованість і здатність до рефлексивної діяльності.

Список використаних джерел

1. Коржова Л.С. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Людмила Сергіївна Коржова. – Кривий Ріг, 2002. – 193 с.
2. Пехота О.М. Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя: монографія / Пехота О.М. Старєва А.М. – 2-е вид. доп. та перероб. – Миколаїв: Вид-во «Ларіон», 2007. – 276 с.
3. Чернілевський Д.В. Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, допов. – Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.

УДК 378:37.01:37.032:613

Молнар Тетяна Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Товтин Яна Іванівна,
магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Динамічні процеси, що відбуваються в Україні, торкаються і сфери освіти, загострюючи проблеми підготовки майбутніх педагогів. Процес входження до європейського освітнього простору зумовив зміну ставлення суспільства до проблем самоосвіти майбутнього фахівця, його самовиховання та професійного розвитку. В сучасній освіті особливої значущості набуває підготовка активного, ініціативного вчителя, здатного до постійного самовдосконалення, спроможного бути конкурентоздатним і реалізувати свій потенціал на користь суспільству. Відтак, ефективність професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів залежить від сформованості в нього здатності до професійного розвитку.

Різноманітні аспекти професійного розвитку особистості виступали

предметом наукових досліджень як вітчизняних (Б.Федоришин, В.Моляко, Г.Балл, К.Платонов), так і зарубіжних учених (С.Балей, Д.Міллер, Й.Лінгарт, Л.Бандура). З кожним роком посилюється увага дослідників до проблем професійної підготовки й становлення майбутнього педагога, формування особистості вчителя, вивчення шляхів та етапів професійного розвитку (С.Архангельський, Т.Дмитренко, О.Дубасенюк, Н.Кузьміна, О.Мороз, Н.Ничкало, О.Савченко, В.Сластьонін).

Разом з тим, у постановці та розв'язанні проблем саморозвитку майбутнього педагога головний акцент робиться або на формування професійних якостей, або на готовність до реалізації тих чи інших підходів. Певна фрагментарність, на нашу думку, не дає можливості реалізувати принцип освіти, на який вказує І.Зязюн: «Зміст і ціль освіти – людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонія її відносин з собою й іншими людьми, зі світом. У такий спосіб освіта на державному рівні створює умови розвитку – саморозвитку, виховання – самовиховання, навчання – самонавчання всіх і кожного» [3, с. 8].

Цілком слушно, на наш погляд, стверджує В.Лозовий, що вдосконалення суспільства може здійснюватися лише через саморозвиток особистості, а саморозвиток потребує зміни ціннісних орієнтацій, ціннісної свідомості. У цьому контексті формування готовності майбутніх педагогів до професійного розвитку є надзвичайно актуальним завданням.

Проблема професійного розвитку майбутнього вчителя початкових класів є актуальною і затребуваною в руслі освітніх змін і відповідає вимогам формування конкурентоздатного фахівця.

В Енциклопедичному словнику поняття «професійний розвиток» розглядається як процес підготовленості людини до певного виду трудової діяльності, що включає в себе засвоєння ним необхідних трудових навичок та функцій, соціальних норм поведінки, системи моральних цінностей.

Важливою є думка К.Соцького, який вважає, що готовність студентів до професійного розвитку – це особливий особистісний стан, що передбачає наявність у студента мотиваційно-ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності, прагнення до поглиблення і розширення знань і вмінь, спрямованість на вдосконалення індивідуальних якостей, необхідних у професійній діяльності.

Готовність майбутніх учителів початкової школи до професійного розвитку – це складне професійно особистісне утворення, що спрямоване на підвищення рівня власної професійної компетенції, розвиток професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми професійного розвитку [1].

Слід зазначити, що розвиток потреби в постійному самовдосконаленні вимагає чіткого усвідомлення мети своєї діяльності, значущості професії, а також оволодіння як уміннями самостійно навчатися (інтелектуальні та організаційні уміння), так і професійними якостями (працьовитість, відповідальність, уважність, цілеспрямованість тощо). Успішність цього

процесу забезпечується розробленою індивідуальною програмою вдосконалення, контролем з боку викладачів, постійним самоконтролем за її здійсненням.

Пріоритетним напрямком підготовки, на думку вчених, є побудова освітнього процесу таким чином, щоб забезпечити послідовне розгортання кожним студентом своєї індивідуальної траєкторії професійного становлення. О.Дубасенюк виділяє такі кроки в цьому процесі:

1 крок – формування професійних ціннісних орієнтацій, пошук свого місця в майбутній професії;

2 крок – формування основ професійного мислення, що орієнтує на суб'єкт-суб'єктну взаємодію педагогів і учнів у майбутній професії;

3 крок – розвиток педагогічної рефлексії, готовність до вирішення професійно-педагогічних завдань на конструктивному рівні [2].

Ідея особистісного та професійного розвитку майбутнього вчителя нездійсненна без самоосвіти. Під самоосвітою традиційно розуміють добровільно здійснювану пізнавальну діяльність, необхідну для вдосконалення будь-яких якостей людини. Будучи вищою формою задоволення пізнавальної потреби особистості, самоосвіта пов'язана з проявом значних вольових зусиль, з високим ступенем свідомості й організованості людини, прийняттям на себе внутрішньої відповідальності за свій розвиток. Самоосвіта передбачає розумове та моральне вдосконалення, тобто такий вид пізнавальної діяльності, при якому студенти, відповідно до своїх внутрішніх спонукань, поставлених перед собою цілей, розвивають свої духовні здібності й можливості, прагнуть до опанування спеціальними знаннями та вміннями, підвищують рівень культури.

Найважливішою сполучною ланкою між теоретичним навчанням майбутніх учителів і їхньою самостійною роботою в освітніх закладах є педагогічна практика. Єдність формування системи знань, умінь і навичок у процесі навчальних занять і практики обумовлена тим, що теоретичні знання функціонують у практичній діяльності вчителя, а сама педагогічна діяльність являє собою єдність теоретичного і практичного компонентів, синтез теорії та досвіду.

Таким чином, професійний розвиток починається з моменту прийняття і включення студента в процес опанування фахом. Активізація професійного розвитку є важливою умовою успішності освітнього процесу, оскільки суттєво впливає на підвищення рівня пізнавальної та професійної активності майбутнього вчителя початкової школи і ставить його в позицію суб'єкта освітнього процесу, який безпосередньо керує власною пізнавальною діяльністю та професійно-особистісним становленням.

Список використаних джерел

1. Білик Л. Діяльнісний підхід до професійної підготовки особистості студента / Л.Білик // Рідна школа. – 2004. – № 1 (888). – С. 55-57.

2. Дубасенюк О.А. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: навч. посіб. / Олександра Антонівна Дубасенюк. – Житомир : ЖДПУ, 2001. – 267 с.

3. Зязюн І.А. Мета і характер розвитку особистості з точки зору альтернативних парадигм сучасної освіти / І.А. Зязюн // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Технології управління освітніми закладами» Полт. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2011. – С. 8-9.

УДК 373.3-011.3-051.013

Молнар Тетяна Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Гучканюк Андріанна Миколаївна,
магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Нове тисячоліття ставить нові виклики перед педагогами: оволодіння сучасними технологіями навчання, передовими досягненнями педагогічного досвіду, вміння активно використовувати інформаційне середовище, раціонально сприймати інновації, системно мислити, мати творчі та наукові здібності, високу професійну компетентність.

Сучасний учитель початкової школи повинен бути фахівцем з високою професійно-педагогічною культурою, розвиненими творчими та науковими здібностями, високим рівнем інтелектуального потенціалу, уміти піднести себе, свій імідж, свої цінності, власну педагогічну систему, свою позицію, точку зору, манеру спілкування тощо. Професійно-педагогічна культура є одним із головних компонентів загальної педагогічної культури фахівця, найважливішим показником його професійної майстерності.

Ідею педагогічної культури, важливість її прояву в різних аспектах діяльності вчителя розглядали П.Блонський, П.Каптерев, А.Макаренко, К.Ушинський, С.Шацький, Г.Ващенко та ін. Зокрема, В.Сухомлинський, акцентуючи на схильності любові до дітей як однієї з найбільш значущих рис особистості вчителя, пов'язує її з педагогічною культурою, зокрема з культурою прояву почуттів. Він писав: «Якщо вчитель вдумливо аналізує свою роботу, в нього не може не виникнути інтересу до теоретичного осмислення свого досвіду, бажання зв'язувати причинно-наслідкові зв'язки між ланцюжками учнів і власною педагогічною культурою» [1, с. 15].

І.Микитюк зазначає, що культурного вчителя (з погляду норм педагогічної професії) характеризує:

- пошана гідності іншої людини, збереження власної гідності в різноманітних ситуаціях соціальної взаємодії;
- культура побуту, праці, відпочинку, здорового способу життя, спілкування;

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>